

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Vermis. Indicvs. Ex D. Ambrosio Hexam. lib. 5. cap. 23. Descriptio LXIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

us à medio, aliudque agenti similis: inclusus vero sic, ut sit necne intus aliquis, cerni non possit: Age firmitas quanta irumpentibus ventis, qua pulverum mole degrauant? Latitudo telæ sæpè inter duas arbores, cum exercet artem & discit texere: longitudo filii à culmine, ac rursus à terra per illud ipsum veluti reciprocatio, subitque pariter ac fila deducit. Cum verò captura incidit, quàm vigilans & paratus ad cursum? licet extrema hæreat plaga, semper in medium currit, ex quo sic maxime totum concutendo implicet. Scissà protinus refert ad polituram faciens. Namque & lacertarum catulos venantur. Hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra utraque morfu apprehēdentes, amphitheatrali spectaculo cum contingit. Sunt & ex eo auguria. Quippe incremento annuum futuro telas suas altius tollunt, ijdem sereno non texunt, nubilo texunt, ideoque multæ aranæ imbrium signa dant.

CVLEX ET PVLEX.

Ex D. Augustino enarr. in
Psalm. 148.

Descriptio LXXIII.

Quis disposuit membra pulicis & culicis, ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Vnam bestiolam breuem minutissimam considera quam volueris. Si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationē vitæ, qua moeuetur, pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, deuitat molestias, exierit sensus diuersos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quo sanguinem fugat? Quàm tenuis fistula est qua forber? Quis disposuit ista? quis fecit ista? expauescis, in minimis lauda magnum.

VERMIS INDICVS.

Ex D. Ambrosio Hexam. lib. 3.
cap. 23.

Descriptio LXIV.

Vide Plin.
li. 11. c. 25.

Extur hic corniger vermis, conuerti pri-

mum in speciem Erucae, atque in eam mutari naturam, inde processu quodam fieri Bombylius: nec eam tamen formam, figuramque custodit, sed laxis, & latioribus folijs videtur pennas assumere. Ex huius folijs mollia illa feres depectuat vellera, quæ ad vsus sibi proprios diuites vendicant. Sed ego plenius in pictura ænigmatis eius naturam sum perlecutus.

B O M B Y X I N

A Enigmatē.

Animal vobis in hac tabella depinximus (Principes illustrissimi, ceterique auditores ornatissimi) sine carne, sine sanguine, ossibus, venis, arterijs, nervis, intestinis, oculis, auribus pilis, squammis, spinis, quid hoc monstri est? Ne vos diu morer, Bombyx est, Bombyx, inquam, laboriosus opifex, & nendis regum vestibus natus. O naturæ audacis opus! quis non miretur? quis non obstupescat ex tenui semine primum nasci vermiculum, tam minutum, ut penè oculorum fugiat aciem, hunc in Eruca paulatim grandescere, ex Eruca fieri Bombylium diuinum planè artificem? quem vbi puro elegantique domicilio acceptum, & albæ mori frondibus saginatum, per genistarum scabritiem emiseric, postquam pabuli satietas est, vere incipit, & ex suis visceribus diductos florum tractus effundere, quibus sibi ornata figura domicilium constituit, quo nec Castor & Pollux, nec eorum soror Helena pretiosiore videntur excepti. Itaque nec Porphyrogenitis inuidet, nec ijs regum pulsonibus, quos aiunt collucentes margaritis eunas habuisse, in hac sericea domuncula delitescit Bombylius quasi puellus in utero matris confixus, & artes meditatatur admirandas. Absoluto demum lanificio post 40. diem ex Bombyce subnascitur Papilio cornutus vermis, & quatuor alis pennatus, quem ex eis cateris auter quasi sepius emicare cernimus in acre, ex hoc necydalo vermium progeneratur semen, quibus noua subinde animalculorum soboles affluit. Delineaui paucis (auditores) naturam vermiculi, de quo magna est inter viros doctos controuersia, fueritne sæculis antiquis nostris ignotus regionibus, an à Iustiniani temporibus, ut narrat Procopius, tantum Europæ cœperit hom-

Aristot. ca.
19. l. 5. libi.
animal.

bombycina vestis innotescere. Hanc Alexander Neapolitanus probat sententiam, quam & Alciatus nobilis Iuriscōsultus amplectitur Ieuem, vt arbitror, ob causam: quod enim apud antiquos libram serici auri pensatam libra legit apud Vopiscum, nostro autem saculo non sit eadem pretij ratio, species putat esse disparatas. Verum quis non videt rerum earundem pro temporum varietate estimationem longè aliam esse, vt nihil inde roboris capiat argumentum. Marsilius Cagnatus ad Aloysium Iuriscōsultum obseruat. lib. 4. c. ii. quod ab istis libatim fuerat, tradit longè copiosius, & acriter defendere conatur. Vermem nostrum antiquis inuisum atque ignotum fuisse. Admonet autem vobis robustas, vt arbitrat, ex Plinio machinas. Nam si hic Bombyx, qui nunc promiscuè notus est omnibus, apud veteres extat scriptores, vel certè Assyrius est, vel Cōus, qui ambo describuntur à Plinio lib. ii. cap. 22. & 23. Assyrius esse nullo modo potest; quid enim nostrum vermiculo cum nidis luteis, quos hic dicitur fingere tanta duritia, vt spiculis perforari vix possint. Quid quod & in ijs ceras largius quam apes facit; hoc à nostro tam alienum est, quam volatus à boue. Cōus fortè erit: at enim nasci tradunt ex cupressi, terebinti, fraxini, quercus florem imbribus decussum terræ halitu animante, feri autem primo Papilionem paruum nudumque mox frigorum impatientia villis inhorrescere, pedū deinde asperitate radere foliorum lanuginem in vellera. Quid habent ista cum nostro vermiculo commune? Hæc omnia pluribus Cagnatus prosequitur non inerudite. Sed tamen quantum voluerint reclamant, non discedimus ab Isidori & Bayfi castris, qui Bombycem nostrum etiam expressum putant à Plinio, quanquam modico verborum temperamento hæc assertio videtur indigere. Qui putant alium esse ab antiquorum bombyce vermem nostrum, non mediocriter errant. Qui à veteribus eundem plane descriptum atque enucleatum existimant, in alium impingunt scopulum. Quomodo conciliantur quaris? mediam semitam arripe. Plinianus Bombyx noster est, si de re quaritur, si de modo, alius est. Quæ ratione id coniciam, attendite. Verba sunt Plinij ipsissima. Vermium Assyriorum origo è grandiore vermiculo gemina protendens sui generis cornua; hi Erucæ sunt. Fit

deinde quod vocatur Bombylius ex eo Necdalys, ex hoc in sex mensibus Bombyx telas araneorum modo texunt ad vestem luxumque foeminarum. Turbat aliquid in ordine, nam primo est *Angpis*, deinde Erucæ, tertio bombyx, postremo Papilio siue Necdalys. Cætera planè conueniunt. Quin ex suis visceribus instar acaneæ telas diducere, non pedum carminatione vellera subigere hoc loco planè recognoscit. Quid mirum autem si multa Plinium, Aristotelem, Diodorum, & cæteros in tanta rerum obscuritate fugerint? Nam licet opera bombycina ab ipsis Augusti temporibus fuerint celebrata, non tamen educati vermes in Græcia ante Iustinianum, vsus eorumdem sub Rogerio manauit in Siciliam, è Sicilia in Gallias sub Carolo octauo, quod animaduertit Serræus in theatro Agriculturæ. Hæc mihi ad conciliandas doctorum virorum sententias præmittenda visa sunt. Nunc singulas A Enigmatis partes relego tam claras, vt pene radio solis scriptæ videantur. Pro Bōbyce puerum depinximus, quid mirum? Bombyx vulgo ser vel zir teste Seruio nominatur. At hoc nomen & hominem & Bombycem significat, quin ex Seribus populis factos bombyces musarum filij putant. Alij autem hi pueri sunt minusculi, alij grandiores, alij dormit, alij volat, quid hoc rei est? Quatuor sunt hic seris metamorphoses prius à me significatae. Tenelli & nudi pusiones sunt *Angpis*, minusculi vermes, qui primum nascuntur ex papilionis semine. Grandiores & villosi sunt Erucæ. Qui verò molliter quiescit inter delicias & riuulos aureos instar filorum depromit ex ore, bombyx est serici, vt videtis, artifex. Qui pennatus tenet sublime papilio siue Necdalys ex ouato emerit domicilio. Rem tenetis, causas & effecta cognoscite. Nascuntur bombyces varijs modis ex semine, ex arboribus, ex Tauro siue necdali semine hoc, siue benignus solis tepor, siue mulieres fori sicut incubatu Gallinæ pullos excludunt. Res nota est. Oriuntur præterea nonnunquam, sed rarissime ex quercus, cupressi, & aliarum arborum folijs, quas hic depinximus. Ad summum posteriora sæcula inuenere commentum de quo profundum apud veteres silentium; si vermiculorum defecerit semen iuuenem captiunt, includunt stabulo, per viginti dies macerant, quini cibo potuque semoro: tantum mori folia

profuenter obijciunt, quibus faginatam
mactant, ex corrupto deinde cadauere (res
mira) progenerantur bombyces, qui sole in
Tauro existente, & augete luna com-
modius emittuntur ad pensam. Quamobrem
& has notas delineauimus in apice tabulae.
Spectabilis haec foemina, quae nemem ver-
miculum quasi suos amores contemplantur,
& ex eo magnum sperare videtur. emolu-
mentum: Pamphila est Coa mulier nobilis
& delicata, quae prima telas bombycum
reordini, rursusque texere inuenit non fia-
danda gloria excogitata rationis. Aggerit
autem flores & odoramenta affundit suo ver-
miculo, quippe his omnibus delectatur.
Contra ardet mures, & oleum semouet (quod
hic per Palladem designauimus) haec enim
bombycibus sunt infesta. Quid praeterea vir
habitu regio pronus bombycem veneratur,
magnus hic est Chamus ut vulgo appella-
tur, Tartarorum: Tartari autem sunt Seres
apud quos hic vermis abunde nascitur: tanti
hunc faciunt, ut ex bombycinio opere sua
ferme simulacra, suos habeant Deos, unde
appositè pictor Serum principem ad Bomby-
cis cunas prouolutum depinxit. Ridet hanc
ceremoniam rusticus philotophus Anachar-
sidis tegmine contentus, & sericatos omnes
videtur his verbis compellare. O caeci mor-
tales, quid agitis? parum est ex mari vesti-
tum piscari, parum ex plumis auium, ex vel-
leribus, ex florum depexa lanugine sectari
etiam ignobilium vermium viscera per stu-
diosam luxuriam eraditis, ut aduentitio
cultu fulgeatis vestri desertores, animalium
praedones, in hac vitae scena omnium actores
flagitorum, certe vos natura non recipit ni-
si nudos, Deus non nisi vilissimis pellibus
rexit, ut solent qui ad metalla damnantur.
Vos vitae dati, laboribus nat i, metallo &
fodinis mancipari, vestium delicias quaeri-
tis. Parum fuit his vestibus, foeminas in pu-
blico nudari, nisi & viros effoeminassent. Vi-
cit Medicam gentem Alexander, victus est
à Medica veste, tanti est haec cicatrix peccati
probrosa nuditas, ut auro & sericis sit obdu-
cenda. Quae rite quaslibet vestes per terras &
maria, vna tantum, vna est hominum ve-
stis, Virtus Dei color. Haec ille, opinor,
diceret, si vocem pictor finge-
re potuisset.

*Arif. lib. 5.
c. 19. & Plin.
niu.*

L E O.

Expressus è Græco Phile,
Oppiani, &c.

Descriptio LXXV.

Leonem ad timorem animantium vide-
tur produxisse natura. Cernis, ut flam-
meo colore rutilus accenditur: ut super-
bè graditur: ut vasta se corporis mole effert,
pra se despicit omnia? quantum est, & quam
vegetum in hoc pondere robur? quanta in
robore alacritas, quantum in subiectis mem-
bris animosi spiritus dominatur vigor?

Caput illi amplum maiestatem feræ pra
se fert: magni, & lucentes oculi, inter villosa
supercilia scintillant, colla, & armos effuse
vestiunt iuba, magna vis laterum spirat, ma-
ior pectoris firmitas protuberat, maximus
seuit oris terror: qui totus est immani den-
tium rictu septus. Quid genua loquar? quid
tibi arum compagem? quid neruorum densi-
tatem? quid yngues? ex quibus, vel solis, leo-
nem possis agnoscere? quid incessum? quid
saltum, quid cursus celeritatem? quid omnia.
Et cum sit vbique magnus, quanto tamen
se maior est, si quando venatorum senserit im-
petum? nulla tunc mora exilit è spelunca,
& primum taculenta rugit immanitate: ad
huius rugitum pertimescunt, & aues caelo
volantes, & per sylvas vagantes feræ, & im-
mersæ maris voracibus belluæ, ipsæ deni-
que nemorum frondes, ipsi montium vesti-
tus, ipsa saxa contremiscunt, hoc veluti si-
gno dato accingit se ad pugnam, & primum
longam, immanem, villosam caudam ex-
plicans, terram plaudent: mox illa percur-
sans, eadem, veluti voluntario flagello te-
dentidem diuerberans, ad summum oculis e-
iaculatur fulgura, oris profundam voragi-
nem aperit, dentes exerit, in hostes summa
velocitate sinuolat, hos cauda arterit, illos
pedibus conculcat, aliorum trementes
artus cruentis faucibus, foedissi-
ma laceratione popu-
latur.

ELE